

FOTO DOROTHY MARDER

Feministisk fredskamp

Majoriteten av världens flyktingar är kvinnor. Det är också kvinnor som drabbas hårdast i konflikter och krig. Men sedan en omröstning i FN för femton år sedan har kvinnor fått en tyngre röst i fredsprocesser. Lagom till jubileet av den banbrytande FN-resolutionen har Hertha träffat två ledande fredsaktivister som såg till att den blev verklighet.

Från Vietnam till Nordkorea

CORA WEISS ÄR EN IKON bland fredsaktivister. När vi anländer strax före utsatt tid till vårt möte i Church Center på Manhattan i New York uppstår en slags pirrig entusiasm på kontoret. Church Center ägs och drivs av den amerikanska kvinnorörelsen sedan flera decennier tillbaka och rymmer ett antal ideella föreningar.

Pirret är inte för vår skull. Cora Weiss, född 1934, kom att bli en av frontfigurerna i den amerikanska freds-rörelsen och även en av dem som drev på feminismens utveckling under 1900-talet.

Med vänner som Gloria Steinem, Dagmar Wilson och Jane Fonda påverkade hon såväl gräsrotter som den politiska eliten under flera de-

cennier och har kallats både för "hemmafru som stoppade Vietnamkriget" och "mamma 1325".

Plötsligt står hon där, en dam med fast handslag och intensiv blick, med över åttio års samlade superkrafter. Hon berättar om ett engagemang som började redan då hon gick på högskolan på 1950-talet.

– Jag blev uppriktigt sagt förbannad för det verkade som om alla elever alltid röstade fram den snyggaste killen som ordningsman i klassen, oavsett om han var bäst lämpad eller inte. Så jag sa till läraren att jag själv gärna ville kandidera till posten, men då framgick det att själva titeln, i deras ögon, var vikt för en elev av manligt kön.

Där och då insåg hon att kvinnor måste gå

**"Det är ingen marsch!
Det är en promenad!
Kvinnor promenerar,
män marscherar."**

Cora Weiss

– Att jag på gamla dagar ska bli hedersdoktor, det känns verkligen makalöst roligt, säger Cora Weiss.

– Där och då var vi nog ganska naiva, vi ville bara att alla skulle få upp ögonen för att våld föder våld och vi ville synliggöra kvinnornas roll. Och det blev ju ett makalöst gensvar, många hade längtat efter att säga ifrån, men inte vågat. Det var faktiskt våra demonstrationer som vände opinionen i USA.

samma för att få tillgång till männens arenor på lika villkor. Det blev startskottet för en livslång ambition att organisera kvinnor.

50-TALET BLEV EN PERIOD AV TRÄNING i mobilisering inom mänskliga rättigheter och feminism och såväl freds-, miljö- och andra internationella frågor stod på agendan.

Första gången Cora Weiss var med och anordnade en större demonstration var 1961, då som en av grundarna till organisationen Women Strike for Peace. Protesterna handlade inledningsvis om kärnvapensprängningarna i Mururoa i Franska Polynesien, men solidariteten med människor på andra sidan jorden kom så småningom att utvecklades till protester mot Vietnamkriget.

Cora Weiss lyfter fram att det unika i deras metod var att inkludera kvinnorna i alla förhandlingar och processer. De åkte och träffade kvinnor i Vietnam, som i första skedet främst ville hitta ett sätt att skicka paket och brev till sina makar som hölls som krigsfångar.

Många år senare blev deras metod, inkluderingen av kvinnor, en grund för resolution 1325 som antogs för ganska exakt 15 år sedan, i oktober år 2000.

MASSDEMONSTRATIONEN SOM CORA WEISS tog initiativ till ägde rum den 15 november 1961. Hon berättar att arrangörer i ett sextiotal amerikanska städer samordnade kärnvapenprotesten och hon minns att en viktig faktor var att det skulle kännas säkert för alla att delta.

– Vi som arrangerade var ju hemmafruar, själv hade jag tre små barn som jag hade med både på mindre möten och vid gatuprotester, alltså var det ju av största vikt att det var en trygg miljö. Antivåldsprincipen var helt avgörande och genomsyrade vårt sätt att planera och genomföra alla aktiviteter.

Demonstrationen kom att bli nittonhundratalets största amerikanska fredsmanifestation med kvinnorörelsen som avsändare. Över femtiotusen deltog och historien har visat att protesterna var direkt avgörande för att president Kennedy i augusti 1963 undertecknade ett avtal om stopp för provsprängningar: Limited Test Ban Treaty.

I PROCESSEN SOM LEDDE FRAM till att FN antog resolution 1325 spelade Cora Weiss en avgörande roll. Innan dess togs inte kvinnors situation upp i FN:s säkerhetsråd med motiveringen att "kvinnofrågor" låg utanför mandatet.

– Jag påpekade att de inte hade några problem att diskutera miljö- och klimatfrågor, trots att dessa också ligger utanför säkerhetsrådets område. Rimligen borde de ju alltså kunna prata om jämställdhet också. Det ju är en direkt avgörande fråga för att förverkliga en demokratisk process.

Hennes drivkraft inom FN-arbetet är sedan dess att alltid kräva att kvinnor finns med vid bordet under fredsforhandlingar.

– Vi har lyckats med det på Irland och i Liberia för att nämna några länder.

Cora Weiss har varit nominerad till Nobels fredspris hela fyra gånger under 2000-talet, senast 2012 då hon nominerades tillsammans med sin make Peter Weiss för deras gemensamma fredsarbete.

I maj 2015 var hon medarrangör till projektet Women Cross DMZ. Tillsammans med ett trettiotal andra fredsaktivister, alla kvinnor, promenerade hon över det minfält som kallas för den demilitariserade zonen mellan Nord- och Sydkorea.

När vi under intervjun kallar det en fredsmarsch rättar hon oss blixtnabbt.

– Det är ingen marsch! Det är en promenad! Kvinnor promenerar, män marscherar.

Cora Weiss berättar med stolthet att hon nyligen utnämns till hedersdoktor vid Adelphi University.

– Kan ni tänka er vilken ära för mig? Jag som gjorde ett val: att gifta mig. Visserligen har jag fått tre underbara barn och glädjen av att vara en hustru, men på den tiden var det inte förenligt med högre studier och karriär. Det har alltid smärtat mig lite.

Louise Lindfors

FAKTA 1325

FN:s resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet antogs enhälligt av säkerhetsrådet den 31 oktober 2000. Tanken är att ett genusperspektiv ska prägla det globala fredsarbetet. Bakgrunden var vetskapen om att kvinnor är mer utsatta i väpnade konflikter samt ofta utesluts från fredsprocesser. Kvinnors deltagande i konflikthantering erkändes i och med 1325 som en avgörande fråga för internationell fred och säkerhet.

Resolutionen har haft stor praktisk betydelse för medvetenhet om att män och kvinnor påverkas olika vid konflikt och den har bland annat använts framgångsrikt vid fredsarbete i Liberia. Samtidigt återstår mycket att göra och endast ett trettiotal länder, däribland Sverige, har utarbetat nationella handlingsplaner för att implementera 1325.

Diplomaten som vägrar förhandla *utan* kvinnor

FYSISKT SETT ÄR DET EN LITEN MAN som möter oss i FN-skrapan i New York, belägen mitt emot Church Center på Manhattan, och leder oss in i hjärtat av lokalerna. För att komma till "den inre cirkeln" krävs att vi först passerar en rigorös säkerhetskontroll och sedan två andra stationer med vakter utposterade.

– När jag började jobba här i FN för 30 år sedan kunde nästan vem som helst ta sig in i den här lokalen. Det säger en del om hur säkerhetsläget i världen förändrats sedan dess, konstaterar Anwarul Chowdhury.

Det går inte att ta miste på det avtryck 82-åriga Anwarul Chowdhury har gjort. Alla säkerhetsvakter och övrig personal hälsar vördnadsfullt med namn och han ser och bekräftar alla med samma värme. Hans aura är lite som Yoda i rymdimperiet, rollfiguren i Stjärnornas krig.

ANWARUL CHOWDHURY ÄR EN DIPLOMATINS SUPERSTJÄRNA och han har haft många möten och förhandlingar på just denna plats. Han har varit president för Unicef, ambassadör i massa olika länder, FN:s fredsförhandlare och innehaft flera andra toppositioner inom FN. Under intervjun droppar han namn på personer han mött: Kofi Annan, Nelson Mandela och Olof Palme.

Ända sedan hans hemland Bangladesh blev en självständig nation 1971 har han arbetat med demokratifrågor, men det är freds- och säkerhetsfrågor som är hans livsverk. När FN:s

säkerhetsråd tog beslut om resolution 1325 var han, liksom Cora Weiss, en av de främsta pådrivarna.

– Enligt FN:s mötesordning finns ingen tidsgräns för hur länge man får prata i vissa församlingar så diskussionen om 1325 pågick i 26 timmar. Jag tror att delegaterna skrev på till slut på grund av total utmattningskrattar han.

Allvarigare förklarar Anwarul Chowdhury varför resolutionen, som handlar om att ge makt till kvinnor i fredsprocesser, är så viktig.

– Att fortsätta som vi hade gjort tidigare, och inte ha kvinnorna med vid förhandlingsborden, skulle vara ett förnekande av halva befolkningen.

KVINNER HAR NÄSTINTILL ENSAMMA skapat positiva förändringar i världen genom att driva demokratiprocessoer såsom rösträttskamp, allas rätt till arbete och friare sexualitet, menar Anwarul Chowdhury.

I skarp kontrast beskriver han män som oförändrat konservativa och som grupp betraktat, konstaterar Anwarul Chowdhury, står de för mycket av världens elände. Han pratar om krig, våldtäkter i krigszoner, människohandel, vapen- och narkotikasmuggling, terrorism och självmordsbombare.

– Män är som ett gift för världen!

Vi lirkar lite med honom och frågar försiktigt om det inte finns några få goda män, och kanske en och annan kvinna som betar sig som en man vid förhandlingsborden? Att det inte enbart sitter i könet, liksom?

Men Anwarul Chowdhury är fortsatt skoningslös mot männen i sin analys.

– Män som ger sig in i politiken vill bara ha makt och BLI någon, medan kvinnor i politiken vill ändra på något.

Anwarul Chowdhury bär alltid med sig de viktigaste FN-deklarationerna i fickan. Han gräver fram ett tummat exemplar av resolution 1325 och byter mot en Hertha.

NÄR DET GÄLLER RESOLUTION 1325 råder det ingen tvekan om att han menar allvar med dess syfte: att ge makt till kvinnor i fredsprocesser. Denne ödmjuka och diplomatiska man har vägrat att sätta sig vid fredsförhandlingar om det inte funnits en schysst representation av kvinnor. Det har exempelvis hänt i Kosovo och Sierra Leone. I Kosovo dök det inte upp en enda kvinna varpå Anwarul Chowdhury bestämt förklarade att förhandlingarna inte kunde inledas. Han fick till svar att det inte fanns några kvinnor att tillgå.

– Jag gav mig inte. Klockan hade blivit tio på kvällen, men jag gav mig ut på jakt och hittade ett stort kvinnligt nätverk i landet. Nästa dag återupptog vi förhandlingarna med kvinnor vid bordet.

Han är bekymrad över utvecklingen i världen. Vi får allt fler krigshärdar och oroligheter och kvinnor och barn är särskilt utsatta. I krigets bakvatten följer bland annat systematiska våldtäk-

ter, människohandel och matbrist.

– Genom den arabiska våren såg vi positiva framsteg där framförallt kvinnoorganisationer deltog i fredsprocessen via sociala medier, men tyvärr har den arabiska våren inte följts av en sommar, utan en vinter, säger Anwarul Chowdhury.

Globalt bygger 1325-strategin på de tre p:n: prevention, protection och participation, det vill säga förbyggande, säkerhet och deltagande.

– Egentligen hade det räckt med deltagande, för när kvinnor kvalitativt får delta i fredsprocessen så säger all min erfarenhet att vi automatiskt når de andra två målen.

Torbjörn Messing
certifierad jämställdhetskonsult,
ägare Jämmt Skägg AB och styrelseledamot i FBF

”Jag gav mig inte. Klockan hade blivit tio på kvällen, men jag gav mig ut på jakt och hittade ett stort kvinnligt nätverk i landet. Nästa dag återupptog vi förhandlingarna med kvinnor vid bordet.”

Anwarul Chowdhury